

Epigram 3,54 – Jeg klæder mig efter Moden

Fra Ludvig Holbergs MORALSKE TANKER, 1744

- Hvorfor dog ikke få gjort det af med det strittende
fuldskæg når du nu ser at folk alle har aflagt sig skæg?
- etc.¹

5

(Til N. N.)

Hvorfor overvejer du ikke, min kære ven, at barbere dit skæg væk, når du ser hele menneskeheden gå med bare hager? Hvorfor vil du latterliggøre dig og give dine uvenner anledning til at gøre grin med dit skæg og sige, at du
10 beholder det bare for ikke at ligne andre mennesker? Du anser det vel for hæderligt at fastholde de gamle sædvaner og at gå i de ærede forfædres fodspor, dem, som havde deres skæg så kært som deres liv, og som syntes, at skægget ærede manden. Men det forekommer mig, at du ikke har tænkt nærmere over, hvad der er passende. Det er passende at klæde sig som andre
15 og upassende at iføre sig en dragt, som ingen bruger mere. Det er latterligt at skille sig ud ved gamle, aflagte moder; thi det, der i gamle dage var en pryd, kan nu være det modsatte.

Det var en passende mode i fordum tid at gå med små kraver om halsen, men
20 nu ser man kun narre i den mundering. Gamle mænd bar dengang også alle sammen kåber, men nu går kun ældre kvinder med dem. En urtepotte er et smukt syn og pynter i folks huse, når folk sætter dem i vinduet; men hvis nogen bærer dem på hovedet gennem gaderne, bliver det ikke til pryd, men til det modsatte, fordi det er usædvanligt. Den, som først tager en mode til sig,
25 er en nar, og den, som holder ved moden længst tid, er ikke et hak bedre. Det er fornuftigt, ja filosofisk, at rette sig efter landets moder.

¹ Essayet her indledes også originalt med den første linje af eet af Holbergs over 900 små digte, som han skrev på latin og også kaldte epigrammer.

Når Harlekins² små huer er i almindelig brug, er det kun en nar, som vil bruge doktor Baloardos³ store hatte; og når Baloardos store hatte er på mode, er det
30 dårligt at bruge Harlekins huer. Uanstændigheden består ikke i klædedragten selv, men i klædedragtens særegenhed. Hvis en præst forrettede gudstjenesten i en borgerlig dragt, ville alle med rimelighed blive stødt af det, men ikke på grund af dragten selv, men på grund af dens særegenhed. Jeg siger: Ikke på grund af dragten, thi man kan se i kirkehistorien, at de første
35 præster brugte samme klædedragt som andre borgere. Man ser malerier, hvor de ældste præster er malet iført præstedragt, men de malerier er lige så utroværdige som de malerier, hvor Pilatus⁴ er malet med en kardinalhue på hovedet, eller det maleri af det jødiske påskemåltid, hvor man ser en westfalsk skinke på bordet.

40 Da man engang spurgte en gammel, vis mand, hvorfor han dansede, svarede han: »Fordi hele byen danser.«

Derfor, når min skrædder spørger mig, hvordan jeg vil have mit tøj, svarer
45 jeg: »Efter moden,« og jeg mener med sådant et svar at være en større filosof, end hvis jeg bad ham om at lave tøjet efter mit hoved. Thi det første viser en slags koldsindighed med hensyn til ligegyldige ting, det andet, derimod, viser en bekymring og omsorg for min krops udsmykning, altså at jeg vil have mine klæder til at være sådan, at hvis jeg ikke ligefrem behager
50 andre, så behager jeg dog mig selv. Jeg ved, at man almindeligvis henfører det sidste til filosofi, men jeg har ved adskillige andre lejligheder vist almindelige menneskers vildfarelser i definitionen af dyder og lyder⁵, og at filosofi forveksles med egensindighed og pludselige indfald. Thi en person, som i levemåde og klædedragt vil skille sig ud fra andre mennesker, udviser snarere
55 hovmod end ydmyghed, og snarere egensindighed end fornuft. Da Diogenes⁶ så nogle folk fra øen Rhodos i prægtigt tøj, sagde han: »Det er hovmod«, og

² Harlekin: Figur med rødder i italiensk komik og satire, '*commedia dell-arte*', hvor også bl.a. Pjerrot indgår.

³ Baloardo: Figur med rødder i italiensk komik og satire, '*commedia dell-arte*', hvor også bl.a. Pjerrot indgår.

⁴ Pontius Pilatus: Romerrigets politiske leder i Judæa, bl.a. ved korsfæstelsen af Jesus. (f. 12. f.Kr.)

⁵ dyder og lyder: gode og dårlige karakteregenskaber

⁶ Diogenes: Filosof i antikken. (404 f.Kr.-322 f.Kr.)

da han senere så nogle folk fra Lakedaimon⁷ i grove og beskidte klæder, sagde han: »Det er også hovmod.«

60 Jeg, for min del, ville – hvis det blev almindelig mode at fæste en rævehale til sin ryg – ikke betænke mig ved at tage samme mode til mig for at være som de andre. Man siger jo, at en vis mand bør adskille sig fra almindelige mennesker, og ikke se efter, hvad der er almindeligt, men hvad der er fornuftigt. Det er derfor, Diogenes gik ind i et teater, da alle gik ud, og da han
65 blev spurgt om årsagen til det, sagde: »Det plejer jeg altid at gøre.« Men det skal man ikke gøre i forbindelse med ligegyldige ting som klædedragt og moder; thi at adskille sig fra andre med sådan noget er en dårligdom. Da den velkendte Niels Klim⁸ mærkede, at han i landet Martinia blev anset som et monstrum, fordi han ikke havde nogen hale, gik han med på landets mode og
70 omgikkes derfor uden kritik og anden ulejlighed med landets indbyggere.

Jeg beder derfor om, kære ven, at du overvejer dette nøje, og går med til at følge alle andres eksempel og lade dit skæg falde. Thi eftersom denne mode ikke bruges mere blandt mennesker, men kun blandt gedebukke, så tjener den
75 ikke til andet end at udsætte dig for en masse ubehagelig kritik; thi det er ligesom du dermed vil sige: »Jeg beholder mit skæg, så at jeg ikke skal forveksles med mennesker, men anses for en gedebuk.« Det værste er, at du med dette tiltag jo ikke engang får borgerskab blandt gedebukkene, thi du har skægget, men mangler hornene (i hvert fald er de ikke synlige) således at du i
80 begge samfund, både blandt mennesker og gedebukke, bliver anset som et monstrum.

Jeg lader dig ikke få ro, før du skiller dig af med denne umenneskelige udsmykning. Thi ligesom lande i krig tit ikke slutter fred med hinanden uden at
85 det er en betingelse, at fæstninger skal nedrives, så får du heller ikke mit venskab, uden at du går med til, at din hage skal barberes.

⁷ Lakedaimon: Andet navn for bystaten Sparta i det antikke Grækenland.

⁸ Niels Klim: Reference til Holbergs fantasy-roman 'Niels Klims underjordiske rejse' fra 1741.